

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וְהָא כְּתִיב וַיִּקְרָא הָאָדָם שֵׁם
 אֲשֶׁתּוֹ חַוָּה כִּי הִיא הָיְתָה אִם כָּל חַי.
 אָמַר לִי ר' פְּרַחְיָה, קָרָא לָהּ עַל שֵׁם הָעֵתִיד,
 הָיְתָה לוֹ לְקָרְוא אוֹתָהּ חַיָּה, עַל שֵׁם שְׂמִיחָה אֶת
 וְלְדוֹתֶיהָ, וְנִקְרְאת עַל שֵׁם הָעֵתִיד חַוָּה, וְעֵתִיד
 חַיָּוִיָּה לְמִסְטֵי לְחַוָּה.

הוּא יְשׁוּפְךָ רֹאשׁ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּךָ בְּרַבּוֹ
 שֶׁל נְחֹשׁ, אֵין הַקָּשָׁה שְׁלוֹ מֵאָדָם, אֶלָּא
 בְּרֹאשׁ. וְאֵין הַנְּשִׁיכָה מִהַנְּחֹשׁ לְאָדָם, אֶלָּא בְּעַקְבֵּי.
 אָמַר רַבִּי יִצְחָק בַּר רַבִּי יוֹסֵי לְמַאן דְּאָמַר דְּיִצְר
 חָרַע חוֹה, מַאי יֵימָא בְּהַאי פְּסוּקָא.

אָמַר לוֹ ר' יוֹסֵי, מְלַמֵּד שְׂאִין חֲרִיגָה לְנַחֵשׁ אֶלָּא
 בְּרֹאשׁ. וּמַי הוּא הָרֹאשׁ. זֶה רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה.
 וְאֵין הַנְּחֹשׁ הַזֶּה הוֹרֵג לְאָדָם, אֶלָּא בְּעַקְבֵּי, כְּשֶׁעוֹשֶׂה

לשון הקודש

בְּךָ בְּרַבּוֹ שֶׁל נְחֹשׁ - אֵין הַקָּשָׁה שְׁלוֹ
 מֵאָדָם אֶלָּא בְּרֹאשׁ, וְאֵין הַנְּשִׁיכָה
 מִהַנְּחֹשׁ אֶלָּא בְּעַקְבֵּי. אָמַר רַבִּי יִצְחָק בַּר
 רַבִּי יוֹסֵי, לְמַי שְׂאִמַר שְׂיִצְר חָרַע חוֹה,
 מַה נֹּאמַר בְּפִסּוּק הַזֶּה?

אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי, מְלַמֵּד שְׂאִין חֲרִיגָה
 לְנַחֵשׁ אֶלָּא בְּרֹאשׁ, וּמַי הוּא הָרֹאשׁ? זֶה
 רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה. וְאֵין הַנְּחֹשׁ הַזֶּה הוֹרֵג,

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וְהָרִי כְּתוּב (בראשית א)
 וַיִּקְרָא הָאָדָם שֵׁם אֲשֶׁתּוֹ חַוָּה כִּי הִיא
 הָיְתָה אִם כָּל חַי. אָמַר לוֹ רַבִּי פְּרַחְיָה,
 קָרָא לָהּ עַל שֵׁם הָעֵתִיד, הָיְתָה לוֹ לְקָרְוא
 אוֹתָהּ חַיָּה, עַל שֵׁם שְׂמִיחָה אֶת וְלְדוֹתֶיהָ,
 וְנִקְרְאתָה עַל שֵׁם הָעֵתִיד - חַוָּה, שְׂעֵתִיד
 חַיָּוִיָּה לְהִסִּיט אֶת חַוָּה.

הוּא יְשׁוּפְךָ רֹאשׁ (ש). אָמַר רַבִּי יְהוּדָה,

מַעֲשֵׂה עֲבִירוֹת, וְדַשׁ בָּהֶם בְּעֵקֶב, הִדָּא הוּא דְכִתְיִב,
(תהלים מט ו) עֵוֹן עֲקֹבֵי יְסוּבֵנִי.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק מִהֲבָא, ^(ישעיה ה יח) הוּי מוֹשְׁבֵי הָעוֹן
בְּחִבְלֵי הַשָּׂוִא וּבַעֲבוֹת הָעֲנָלָה תַּטָּאָה.
כְּלוּמַר, עוֹשֵׂה עֲבִירוֹת וְדַשׁ בָּהֶם בְּעֵקֶב, שְׁחוּשֵׁב
שְׂאִינָם כְּלוּם, כְּמוֹ חִבְלֵי הַשָּׂוִא, שְׂאוּרַג הָעֶפְכֵּישׁ.
וְלֵאחֶר כֵּן הֵם בַּעֲבוֹת הָעֲנָלָה תַּטָּאָה, חֲזָקִים
וְקָשִׁים, עַד שֶׁנֶּאֱסָפִים כָּלָם וְהוֹרְגִים לָאָדָם, וְכֵן הוּא
אוֹמֵר וְאַתָּה תִּשׁוּפְנוּ עִקֵּב, בְּאוֹתוֹ עוֹן הָעֵקֶב הוֹרַג
יַצֵּר הָרַע לָאָדָם.

אָמַר ר' יִצְחָק, בֵּא וּרְאֵה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְקַלְקְלוּ כָּךְ
גְּדוּנֵנוּ. הִנָּחֵשׁ בַּתְּחִלָּה, אַחֲרָיו הָאִשָּׁה,
וְאַחֲרָיו הָאָדָם. הֵינֵנוּ דְכִתְיִב וְלָאָדָם אָמַר כִּי
שָׁמַעְתָּ לְקוֹל אִשְׁתְּךָ.

לְשׁוֹן הַקּוֹדֵשׁ

לָאָדָם אֵלֶּא בְּעֵקֶב, כְּשֶׁעוֹשֵׂה מַעֲשֵׂה
עֲבִירוֹת וְדַשׁ בָּהֶם בְּעֵקֶב, זֶהוּ שְׁכַתוּב
(תהלים מט, ו) עֵוֹן עֲקֹבֵי יְסוּבֵנִי.
אָמַר רַבִּי יִצְחָק מִכָּאן, ^(ישעיה ה יח) הוּי
מוֹשְׁבֵי הָעוֹן בְּחִבְלֵי הַשָּׂוִא וּבַעֲבוֹת
הָעֲנָלָה תַּטָּאָה – כְּלוּמַר, עוֹשֵׂה עֲבִירוֹת
וְדַשׁ בָּהֶם בְּעֵקֶב, שְׁחוּשֵׁב שְׂאִינָם כְּלוּם,
כְּמוֹ חִבְלֵי הַשָּׂוִא, שְׂאוּרַג הָעֶפְכֵּישׁ.
וְלֵאחֶר כֵּן הֵם בַּעֲבוֹת הָעֲנָלָה תַּטָּאָה,

חֲזָקִים וְקָשִׁים, עַד שֶׁנֶּאֱסָפִים כָּלָם
וְהוֹרְגִים לָאָדָם. וְכֵן הוּא אוֹמֵר וְאַתָּה
תִּשׁוּפְנוּ עִקֵּב, בְּאוֹת עוֹן הָעֵקֶב הוֹרַג יַצֵּר
הָרַע לָאָדָם.
אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בֵּא וּרְאֵה, כְּמוֹ
שֶׁנִּתְקַלְקְלוּ – כָּךְ גְּדוּנֵנוּ. הִנָּחֵשׁ בַּתְּחִלָּה,
אַחֲרָיו הָאִשָּׁה, וְאַחֲרָיו הָאָדָם. הֵינֵנוּ
שְׁכַתוּב (בְּרֵאשִׁית א) וְלָאָדָם אָמַר כִּי שָׁמַעְתָּ
לְקוֹל אִשְׁתְּךָ.

אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בֶּר אֵיִדִי, אִם אָדָם חָטָא, אֲדָמָה
 מַה חָטָאָה. אֲלָא אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בֶּר אֵיִדִי,
 כְּשֶׁנִּבְרָא הָאָדָם, הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ הָיוּ עֵדִים. מְלַמֵּד
 שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עָשָׂה אוֹתָם עֵדִים, עַל מַה
 שֶׁיַּעֲשֶׂה הָאָדָם, שְׁלֵא יֹאמַר מִי רוּאֵנִי. וְאוֹתָם
 הָעֵדִים מִפְּרָסְמִין חֲטָאִיו, הֲדָא הוּא דְכִתְיִב, (איוב כ
 כז) יִגְלוּ שָׁמַיִם עֵוֹנוֹ וְאָרֶץ מִתְקוּמָהּ לוֹ.

וְתִנָּא, בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁעֲבַר אָדָם, הַשָּׁמַיִם הִחֲשִׁיכוּ
 אוֹרָם, וְהָאָרֶץ לֹא יָדָעָה מַה לַּעֲשׂוֹת, עַד
 שֶׁבָּא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְקָלַל אוֹתָהּ, עַל
 שֶׁהִתְעַכְבָּה בְּעֵדוּתָהּ, שְׁלֵא תוֹסִיף תֵּת כֹּחָהּ לְזִרְעַ
 וְלִקְצוֹר כְּבָרָא שׁוֹנָה, וְעַמְדָה בְּקַלְלוֹתֶיהָ, עַד שֶׁבָּא
 אַבְרָהָם אֲבִינוּ, וְנִתְּבַסַּם הָעוֹלָם.

לשון הקודש

לו.

וְלִמְדַנּוּ, בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁעֲבַר אָדָם,
 הַשָּׁמַיִם הִחֲשִׁיכוּ אוֹרָם, וְהָאָרֶץ לֹא יָדָעָה
 מַה לַּעֲשׂוֹת, עַד שֶׁבָּא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
 וְקָלַל אוֹתָהּ עַד שֶׁהִתְעַכְבָּה בְּעֵדוּתָהּ,
 שְׁלֵא תוֹסִיף תֵּת כֹּחָהּ לְזִרְעַ וְלִקְצוֹר
 כְּבָרָא שׁוֹנָה, וְעַמְדָה בְּקַלְלוֹתֶיהָ, עַד שֶׁבָּא
 אַבְרָהָם אֲבִינוּ וְנִתְּבַסַּם הָעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בֶּר אֵיִדִי, אִם אָדָם חָטָא
 – אֲדָמָה מַה חָטָאָה? אֲלָא, אָמַר רַבִּי
 יַעֲקֹב בֶּר אֵיִדִי, כְּשֶׁנִּבְרָא הָאָדָם, הַשָּׁמַיִם
 וְהָאָרֶץ הָיוּ עֵדִים. מְלַמֵּד שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
 הוּא עָשָׂה אוֹתָם עֵדִים עַל מַה שֶׁיַּעֲשֶׂה
 הָאָדָם, שְׁלֵא יֹאמַר מִי רוּאֵנִי, וְאוֹתָם
 הָעֵדִים מִפְּרָסְמִין חֲטָאִיו. וְהוּא שֶׁכִּתְיִב
 יִגְלוּ שָׁמַיִם עֵוֹנוֹ וְאָרֶץ מִתְקוּמָהּ
 (איוב כ)

רַב נַחֲמָן אָמַר, עַד שָׁבָא נַח, דְּכָתִיב, זֶה
 יִנַּחֲמֵנוּ מִמַּעַשְׂנֵנוּ וּמִעֲצָבוֹן יַדֵּינוּ. וּלְפִיכָךְ
 נִקְרָאָה עַל שְׁמוֹ, דְּכָתִיב אִישׁ הָאֲדָמָה, עַל
 שִׁינְאָה מִקְלָתָהּ בְּשָׁבִילוֹ.

אָמַר רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק, אָדָם הָרֵאשׁוֹן, בֵּינוֹן
 שְׁנַמְרֵד מִנֵּן עֵדֶן, חָשַׁב שְׂיִמוֹת מִיָּד, וְהָיָה
 בּוֹכָה וּמְתַחַנֵּן, וְשָׁב בְּתִשׁוּבָה, עַד שֶׁקָּבְלוּ הַקְּדוּשׁ
 בְּרוּךְ הוּא בְּתִשׁוּבָה, וְהָאֲרִיךְ יָמָיו, וְקַיִים בּוֹ דְּבָרוֹ,
 דְּכָתִיב בְּיוֹם אֲכָלְךָ מִמֶּנּוּ, וְנָתַן לוֹ יוֹמוֹ, שֶׁהוּא אֶלֶף
 שָׁנָה. לְהוֹרוֹת לְכָל הָעוֹלָם, שֶׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
 חֲנוּן וְרַחוּם הוּא, וּמִקְבֵּל בְּתִשׁוּבָה לְשָׁבִים, וְאִינוֹ
 חָפֵץ מֵהֶם, זוּלָּתִי שְׂיַחֲיוּ, דְּכָתִיב (יחזקאל יח לא) וְלָמָּה
 תָּמוּתוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל וְהָשִׁיבוּ וְחֲיוּ.

לשון הקודש

שֶׁקָּבְלוּ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּתִשׁוּבָה
 וְהָאֲרִיךְ יָמָיו וְקַיִים בּוֹ דְּבָרוֹ, שְׂכַתוֹב בְּיוֹם
 אֲכָלְךָ מִמֶּנּוּ, וְנָתַן לוֹ יוֹמוֹ, שֶׁהוּא אֶלֶף
 שָׁנָה, לְהוֹרוֹת לְכָל הָעוֹלָם שֶׁהַקְּדוּשׁ
 בְּרוּךְ הוּא חֲנוּן וְרַחוּם הוּא וּמִקְבֵּל
 בְּתִשׁוּבָה לְשָׁבִים, וְאִינוֹ חָפֵץ מֵהֶם זוּלָּתִי
 שְׂיַחֲיוּ, שְׂכַתוֹב (יחזקאל יח לא) וְלָמָּה תָּמוּתוּ
 בֵּית יִשְׂרָאֵל, (שם לב) וְהָשִׁיבוּ וְחֲיוּ.

רַב נַחֲמָן אָמַר, עַד שָׁבָא נַח, שְׂכַתוֹב
 (בראשית ה, כט) זֶה יִנַּחֲמֵנוּ מִמַּעַשְׂנֵנוּ וּמִעֲצָבוֹן
 יַדֵּינוּ. וּלְפִיכָךְ נִקְרָאָה עַל שְׁמוֹ, שְׂכַתוֹב
 (שם ט) אִישׁ הָאֲדָמָה, עַל שִׁינְאָה מִקְלָתָהּ
 בְּשָׁבִילוֹ.

אָמַר רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק, אָדָם הָרֵאשׁוֹן,
 בֵּינוֹן שְׁנַמְרֵד מִנֵּן עֵדֶן, חָשַׁב שְׂיִמוֹת מִיָּד,
 וְהָיָה בּוֹכָה וּמְתַחַנֵּן, וְשָׁב בְּתִשׁוּבָה, עַד

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֲשֶׁרֵיהֶם הַבָּנִים שֶׁהָאֵב אֹמֵר
 לָהֶם כָּךְ. וְוִי לָהֶם לַבָּנִים, שְׂאִינָם שׁוֹמְעִים
 מִמֶּנּוּ. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, לָא חֲזִינָן
 רַחֲמָנּוּתָא בְּרַחֲמָנּוּתָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, בְּכָל
 מָקוֹם אֵת מוֹצֵא בְּשַׁחֲטָאוּ יִשְׂרָאֵל, וְשָׁבוּ לְמוֹלוֹ,
 פֶּשֶׁט יָדוֹ וְקַבְלָם, וּמַחֲל לָהֶם מִיָּד, הֲדָא הוּא
 דְכֹתִיב, (מִכָּה ז יח) מִי אֵל כְּמוֹךָ נוֹשֵׂא עֵוֹן וְעוֹבֵר
 עַל פְּשָׁע.

פֶּרֶשְׁתָּא ה וְהָאָדָם יָדַע אֶת חַוָּה אִשְׁתּוֹ. אָמַר
 רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִּי, יֵשׁ לָנוּ לְהַרְהֵר
 בְּהַאי פֶּרֶשְׁתָּא, וְכָל שְׂבִין בְּהַאי פְּסוּקָא, דְּאִמְרָה
 חַוָּה, קִנִּיתִי אִישׁ אֶת ה'.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֲנָא יַדְעֵנָא לִיה כְּפִשְׁטוּתִיהָ.
 דְּהָא תַּנּוּן, אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, הָאִי
 מֵאֵן דְּאִתִּי לִיד לִיה בַּר, כִּד שְׂרִי לְמַלְלָא, חוּבָה

לשון הקודש

פֶּרֶשְׁתָּא ה. (בראשית ד) וְהָאָדָם יָדַע אֶת חַוָּה
 אִשְׁתּוֹ. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִּי, יֵשׁ לָנוּ
 לְהַרְהֵר בְּפֶרֶשְׁתָּא הַזֶּה, וְכָל שְׂבִין בְּפֶסוּק
 הַזֶּה, שְׂאִמְרָה חַוָּה (ש) קִנִּיתִי אִישׁ אֶת ה'.
 אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֲנִי יַדְעֵתִי אוֹתוֹ
 כְּפִשְׁטוּתוֹ, שְׂהַרִי שְׁנִינּוּ, אָמַר רַב יְהוּדָה
 אָמַר רַב, זֶה מִי שְׁנוּלָד לוֹ בֶּן, כְּשִׁמְתַחֲלִיל
 לְדַבֵּר, חוּבָה עָלָיו לְלַמְדוֹ פְּסוּקֵי תוֹרָה,

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֲשֶׁרֵיהֶם הַבָּנִים שֶׁהָאֵב
 אֹמֵר לָהֶם כָּךְ וְוִי לָהֶם לַבָּנִים שְׂאִינָם
 שׁוֹמְעִים מִמֶּנּוּ! אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב,
 לֹא רָאִינוּ רַחֲמָנּוּת בְּרַחֲמָנּוּתוֹ שֶׁל הַקּוּדֹשׁ
 בְּרוּךְ הוּא. בְּכָל מָקוֹם אֵתָּה מוֹצֵא,
 בְּשַׁחֲטָאוּ יִשְׂרָאֵל וְשָׁבוּ לְמוֹלוֹ, פֶּשֶׁט יָדוֹ
 וְקַבְלָם, וּמַחֲל לָהֶם מִיָּד. זֶהוּ שְׂכַתוּב (מִכָּה
 ז) מִי אֵל כְּמוֹךָ נוֹשֵׂא עֵוֹן וְעוֹבֵר עַל פְּשָׁע.

עֲלֶיהָ לְאַלְפָּא לִיָּה פְּסוּקֵי דְאַוְרֵייתָא, (דף כה
 ו"א) דְּאַיְנוּן דְּחִילוּ מִן קָדָם ה', דְּכַד יִרְבִּי יַדְכֵר לִזְוֹן
 לְאַיְנוּן פְּתוּבִין, לְדַחֲלָא מִן מְאַרְיָה.

רְבִי עֶקִיבָא, הָוָה יְתִיב קַמֵּיהּ דְּר' אֱלִיעֶזֶר, אָמַר
 לִיָּה מַאי הָאֵי פְּרָשְׁתָּא דְפְּסוּקָא דָּא, וְאָמַר
 וַתִּלְד אֶת קִיָּן, וַתֹּאמֶר קִנִּיתִי אִישׁ אֶת ה'. אָמַר
 לִיָּה, עֶקִיבָא, אֵימָא לָךְ, יוֹמָא דְר' בְּרוּקָא וְשָׂאֵר
 חֲבֵרֵיאָא גִלּוּ הֵהוּא חוֹבָה דְעֵבִיד אָדָם, לָא הָוָה
 אֲעֻטְרִיד לְאַיְנוּן דְּלָא יִדְעִי עֲמִיקְתָּא וּמְסֻתְרָתָא.
 וְהֵהוּא יוֹמָא דְאַתְגְּלִי, אֲשֶׁתְּמַע פְּלָא מֵהָאֵי פְּסוּקָא.

אָדָם נְצֻטָּה עַל הַשֵּׁם, וְחָטָא בַּשֵּׁם. נְצֻטָּה עַל
 הַשֵּׁם, הוּא הַשֵּׁם הַמְּיוֹחֵד, דְּכִתְיב וְעֵץ
 הַחַיִּים וְגו'. וְחָטָא בַּשֵּׁם, זֶהוּ שֵׁם הַמְּשׁוֹתֵף, דְּכִתְיב
 וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרָע.

לְשׁוֹן הַקּוּדֹשׁ

לְאוֹתָם שְׁלֹא יוֹדְעִים עִמְקוֹת וְנִסְתָּרוֹת,
 וְהַיּוֹם הַהוּא שֶׁהִתְגַּלָּה, נִשְׁמַע הַכֹּל מִן
 הַפְּסוּק הַזֶּה.

אָדָם נְצֻטָּה עַל הַשֵּׁם וְחָטָא בַּשֵּׁם. נְצֻטָּה
 עַל הַשֵּׁם, הוּא הַשֵּׁם הַמְּיוֹחֵד, שְׁכֵפְתוֹב (שם
 ו) וְעֵץ הַחַיִּים וְגו'. וְחָטָא בַּשֵּׁם, זֶהוּ שֵׁם
 הַמְּשׁוֹתֵף, שְׁכֵפְתוֹב וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרָע.

שֶׁהֵם יִרְאֶה מִלְּפָנֵי ה', שְׁכֵפְשֵׁינְדֵל, יוֹכֵר
 אֶת אוֹתָם הַכְּתוּבִים לְיִרְאֶה מִרְבוּנוּ.

רְבִי עֶקִיבָא הֵיךְ יוֹשֵׁב לְפָנֵי רְבִי אֱלִיעֶזֶר.
 אָמַר לוֹ, מָה הַפְּרָשָׁה הַזֹּאת וְהַפְּסוּק הַזֶּה
 שְׁאָמַר וַתִּלְד אֶת קִיָּן, וַתֹּאמֶר קִנִּיתִי אִישׁ
 אֶת ה'? אָמַר לוֹ, עֶקִיבָא, אָמַר לָךְ. הַיּוֹם
 שְׂרַבִּי בְּרוּקָא וְשָׂאֵר הַחֲבֵרִים גִּלּוּ אֶת
 אוֹתוֹ הַחָטָא שֶׁעָשָׂה אָדָם, לָא הֵיךְ צְרִיד

וְחִנָּה הִיְתָה תַּחֲלָה בַּעֲבִירָה עַל זֶה. דְּכַתִּיב וַתִּקַּח
 מִפְּרִיּוֹ. וְלֹאֲחֵר שְׁחָטָאוּ, וַיִּדְעוּ עֲוֹנָם עַל מַה
 שְׁעָבְרוּ, הִתְמַרְמוּ עַל מַה שְׁחָטָאוּ, וְהִיא בְּיֹתֵר,
 מִפְּנֵי שֶׁהִיא הִיְתָה תַּחֲלָה לַעֲבִירָה, לַעֲבוֹר עַל שְׁמוֹ
 הַגָּדוֹל. כִּיּוֹן שְׁנוֹלֵד לָהּ בֶּן, הִרְגִּישָׁה בַּדָּבָר, וְאָמְרָה
 קִנִּיתִי אִישׁ אֵת ה' שֶׁהוּא הַשֵּׁם הַמְּיֻחָד, וְעַל כֵּן לֹא
 אָמְרָה הַשֵּׁם הַמְּשׁוֹתֵף.

אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, הָאִי טַעְמָא, חוֹזֵר עַל מַה
 דְּאָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, (שמות כב יט) זֹבַח לְאֱלֹהִים
 יִחָרֵם. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, חֲזָרָה חִנָּה לְהוֹדוֹת עַל
 אוֹתוֹ עֲוֹן שְׁעָבְרָה, וְאָמְרָה, לֹא יִהְיֶה זֶה כְּמוֹנוֹ,
 לְתֵת כְּבוֹד לְאַחֵר זֹולָתוֹ. אֲבָל זֶה יִהְיֶה אֵת הַשֵּׁם
 מִמֶּשׁ, וְלֹא לְאַחֵר.

לשון הקודש

אָמְרָה הַשֵּׁם הַמְּשׁוֹתֵף.
 אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, הַטַּעַם הַזֶּה חוֹזֵר עַל
 מַה שְׁאָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, (שמות כב) זֹבַח
 לְאֱלֹהִים יִחָרֵם. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, חֲזָרָה
 עַל הַהוֹדוֹת עַל אוֹתוֹ הָעֲוֹן שְׁעָבְרָה,
 וְאָמְרָה, לֹא יִהְיֶה זֶה כְּמוֹנוֹ לְתֵת כְּבוֹד
 לְאַחֵר זֹולָתוֹ, אֲבָל זֶה יִהְיֶה אֵת הַשֵּׁם
 מִמֶּשׁ, וְלֹא לְאַחֵר.

וְחִנָּה הִיְתָה תַּחֲלָה בַּעֲבִירָה עַל זֶה,
 שְׁכַתּוּב (שם א) וַתִּקַּח מִפְּרִיּוֹ. וְלֹאֲחֵר
 שְׁחָטָאוּ וַיִּדְעוּ עֲוֹנָם עַל מַה שְׁעָבְרוּ,
 הִתְמַרְמוּ עַל מַה שְׁחָטָאוּ, וְהִיא בְּיֹתֵר,
 מִפְּנֵי שֶׁהִיא הִיְתָה תַּחֲלָה לַעֲבִירָה לַעֲבוֹר
 עַל שְׁמוֹ הַגָּדוֹל. כִּיּוֹן שְׁנוֹלֵד לָהּ בֶּן,
 הִרְגִּישָׁה בַּדָּבָר, וְאָמְרָה קִנִּיתִי אִישׁ אֵת
 ה', שֶׁהוּא הַשֵּׁם הַמְּיֻחָד, וְעַל כֵּן לֹא

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וְשִׁפּוּר קָאָמַר ר' עֲקִיבָא,
 דְּאֵתְתִּיב עֲנִינָא עַל מַה דְּאָמַר רַבִּי אֲבָהוּ.
 וְכֵן חִוָּה אָמְרָה אֶת ה', וְלֹא לְשֵׁם אַחֵר. וְכֵן חִוָּה
 אָמְרָה (ש"א א יא) וְנִתְּתִיו לָהּ כָּל יְמֵי חַיֵּיו, וְלֹא לְשֵׁם
 אַחֵר. וְעַל זֶה אָמְרָה תּוֹרָה, (שמות לד יד) כִּי לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה
 לְאֵל אַחֵר, כִּי ה' קִנָּא שְׁמוֹ, אֵל קִנָּא הוּא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, עַד אֵימַתִּי יִטְוִילוּן חֲבֵרֵיִי
 בְּרִזִּין עֵילָאִין דְּמִלְפָּא. אָמַר רַבִּי
 אֶלְכָּסְנִדְרָאִי, תְּנִינוּן, מוֹסְרִין סְתְרֵי תּוֹרָה לְחֲבֵרִים
 הָרְאוּיִים לְבָךְ, כְּגוֹן אֲנִי וְחֲבֵרֵיִי כְּגוֹנוֹן.

וְתוֹסֵף לְלָדַת אֶת אַחִיו אֶת הֶבֶל, אָמַר רַבִּי
 אֶלְעִיעֹזֵר לְרַבִּי עֲקִיבָא, מַה שְּׁמִיעַ לָךְ
 בְּהָאִי. אָמַר לִיה עַל כֶּךָ אֲנָא יְתִיב קַמָּךְ. אָמַר
 לִיה, אִסְתִּים פּוּמָךְ, וּפְתַח עֵינְךָ וְאוּדְנָךְ, וְאַצִּית.

לשון הקודש

אָמַר רַבִּי אֶלְכָּסְנִדְרָאִי, שְׁנִינוּן, מוֹסְרִים
 סְתְרֵי תּוֹרָה לְחֲבֵרִים הָרְאוּיִים לְבָךְ, כְּמוֹ
 שְׁאֲנַחְנוּ וְהַחֲבֵרִים שְׁכַמוֹנוּ.

וְתוֹסֵף לְלָדַת אֶת אַחִיו אֶת הֶבֶל (בראשית
 ה. ב). אָמַר רַבִּי אֶלְעִיעֹזֵר לְרַבִּי עֲקִיבָא, מַה
 נִשְׁמַע לָךְ בְּזוֹה? אָמַר לוֹ, עַל כֶּךָ אֲנִי יוֹשֵׁב
 לְפָנֶיךָ. אָמַר לוֹ, סְתִם פִּיךָ, וּפְתַח עֵינֶיךָ
 וְאַצִּיב, וְהִקְשֵׁב.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וְיָפָה אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא
 שְׁחֹר הֶעֱנִין עַל מַה שְּׁאָמַר רַבִּי אֲבָהוּ.
 וְכֵן חִוָּה אָמְרָה אֶת ה', וְלֹא לְשֵׁם אַחֵר.
 וְכֵן חִוָּה אָמְרָה וְנִתְּתִיו לָהּ כָּל יְמֵי חַיֵּיו,
 וְלֹא לְשֵׁם אַחֵר. וְעַל זֶה אָמְרָה תּוֹרָה (שם
 ט) כִּי לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל אַחֵר, כִּי ה' קִנָּא
 שְׁמוֹ, אֵל קִנָּא הוּא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, עַד אֵימַתִּי יִטְוִילוּ
 הַחֲבֵרִים בְּסוּדוֹת הָעֲלִיוֹנִים שֶׁל הַמַּלְאָךְ?

דְרָמוֹ הוּא דְקָא רָמוֹ, עַל הַהוּא שְׂמָא זְעִירָא,
 דְאִתְאַצֵּל מִשְׂמָא קְדִישָׁא, דְאֵנָּא וְאִתְּ
 יְדַעְנָא. וּבְהַאי שְׂמָא חֲבִינִין סְגִיִּין פְּנֵי נָשָׂא, וְהוּא
 רָמוֹ מְהֵימְנוּתָא, לְמַאן דְאִסְתַּפֵּל בְּחֻכְמָתָא.

עוֹד אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, עֲקִיבָא, רָמוֹ דְאִתְקַטַּל
 הֶבֶל, אוֹרֵי עַל מְהֵימְנוּתָא דְשְׂמָא יִקְרָא
 עִילָאָה דְמִלְכָּא, דְכָתִיב (ישעיה ב יא) וְנִשְׁנֵב ה' לְבַדּוֹ.
 אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, וְוִי לְעֵלְמָא פִּד תִּיפּוּק מִנִּיהּ,
 כְּעֵן אֵנָּא מִסְתַּפֵּל בְּחֻכְמָתָא סְגִיָּאָה. אָמַר לִיהּ,
 הָא אֲמַרִּית לָךְ אִסְתִּים פּוּמְךָ, דְהָא חֲזִינָא דְדִי
 לִי וְלָךְ בְּעֵלְמָא.

אָמַר ר' יְהוּדָה, נִתְחַזַּר קִינן לְהִיּוֹת עוֹבֵד אֲדָמָה,
 וְהֶבֶל רוּעָה צֹאן, זֶה הִבִּיא קָרְפָּן, וְזֶה הִבִּיא
 קָרְפָּן. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, קִינן בָּא בְּנִסּוֹת הָרוּחַ, וְהֶבֶל

לשון הקודש

א וְנִשְׁנֵב ה' לְבַדּוֹ. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, אוֹי
 לְעוֹלָם כְּשִׁתְּצֵא מִמֶּנּוּ, כְּעַת אֲנִי מִסְתַּפֵּל
 בְּחֻכְמָה רַבָּה. אָמַר לוֹ, הֲרֵי אֲמַרְתִּי לָךְ
 סֵתֶם פִּידְךָ, שְׁהֲרִי רְאִיתִי שְׂדֵי לִי וְלָךְ
 בְּעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, חֲזַר קִינן לְהִיּוֹת עוֹבֵד
 אֲדָמָה וְהֶבֶל רוּעָה צֹאן. זֶה הִבִּיא קָרְפָּן,
 וְזֶה הִבִּיא קָרְפָּן. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, קִינן בָּא

שְׂרָמוֹ הוּא רָמוֹ עַל אוֹתוֹ שֵׁם זְעִיר
 שְׂנֵאצֵּל מִן הַשֵּׁם הַקְּדוּשׁ, שְׂאֵנִי וְאִתְּ
 יוֹדְעִים. בְּשֵׁם הַזֶּה חוּטְאִים בְּנֵי אָדָם
 רַבִּים, וְהוּא רָמוֹ הָאֱמוּנָה לְמִי שְׂמַתְבוּנָן
 בְּחֻכְמָה.

עוֹד אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, עֲקִיבָא, הֲרָמוֹ
 שְׁנֵהֲרַג הֶבֶל מוֹרְהָ עַל הָאֱמוּנָה שֶׁל הַשֵּׁם
 הַנְּכַבֵּד הָעֲלִיּוֹן שֶׁל הַמֶּלֶךְ, שְׂכַתוֹב (ישעיה

בְּנִמְיֻכּוֹת הָרוּחַ, וְכִתִּיב (תהלים נא יט) זִבְחֵי אֱלֹהִים רוּחַ
נִשְׁפָּרָה. מִה כְּתִיב וַיִּשַׁע ה' אֶל הַקֶּבֶל וְאֶל מִנְחָתוֹ
וְאֶל קִיּוֹן וְאֶל מִנְחָתוֹ לֹא שָׁעָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה,
לְמָה נִפְלוּ פָנָיו, עַל שֶׁלֹּא נִתְקַבְּלָה מִנְחָתוֹ.

וְתֵאנָא, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אוֹתוֹ הַיּוֹם רֵאשׁ
הַשָּׁנָה הָיָה, יוֹם שְׁדִין כָּל הַנְּשָׁמוֹת,
עוֹבְרִים לְפָנָיו. אָמַר לוֹ, לְמָה חָרָה לָךְ, הֲלֹא אִם
תִּיטִיב שְׂאֵת, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כְּלוּמַר אִם תִּיטִיב,
יְהִי לָךְ שְׂאֵת.

לְפִתְחַ חֲטָאת רוּבִין, כְּלוּמַר, לְאוֹתָם פִּתְחֵי גִין
עֵדֶן, שֶׁהַנְּשָׁמוֹת עוֹבְרוֹת בּוֹ, חֲטָאת רוּבִין.
הַחֲטָאת שֶׁתַּעֲשֶׂה יְהִי מְזוּמָן שָׁם, וְשָׁם תִּקְבַּל
עוֹנֶשְׁךָ. וְאֵלֶיךָ תִּשׁוּקָתוֹ, כְּלוּמַר אִם תִּיטִיב מִעֲשִׂיךָ,
וְהַחֲטָאת הַהוּא יְכַסּוּף לָךְ שֶׁתַּעֲשֶׂה עֲבִירוֹת. אֵתָּה
תִּמְשָׁל בּוֹ, שֶׁלֹּא יוּכַל לְקַטְרַג עִמָּךְ.

לשון הקודש

אָמַר לוֹ, לְמָה חָרָה לָךְ? הֲלֹא אִם תִּיטִיב
שְׂאֵת. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כְּלוּמַר, אִם
תִּיטִיב, יְהִי לָךְ שְׂאֵת.

לְפִתְחַ חֲטָאת רוּבִין (בראשית ד, ז) – כְּלוּמַר,
לְאוֹתָם פִּתְחֵי גִין עֵדֶן שֶׁהַנְּשָׁמוֹת עוֹבְרוֹת
בּוֹ – חֲטָאת רוּבִין. הַחֲטָאת שֶׁתַּעֲשֶׂה יְהִי
מְזוּמָן שָׁם, וְשָׁם תִּקְבַּל עֲנֶשְׁךָ. וְאֵלֶיךָ
תִּשׁוּקָתוֹ – כְּלוּמַר, אִם תִּיטִיב מִעֲשִׂיךָ,

בְּנִסּוֹת הָרוּחַ, וְהַקֶּבֶל בְּנִמְיֻכּוֹת הָרוּחַ,
שְׁכִתוֹב זִבְחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נִשְׁפָּרָה. מִה
כְּתוּב? (בראשית ד) וַיִּשַׁע ה' אֶל הַקֶּבֶל וְאֶל
מִנְחָתוֹ וְאֶל קִיּוֹן וְאֶל מִנְחָתוֹ לֹא שָׁעָה.
אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לְמָה נִפְלוּ פָנָיו? עַל
שֶׁלֹּא נִתְקַבְּלָה מִנְחָתוֹ.

וְלִמְדֵנוּ, אוֹתוֹ הַיּוֹם רֵאשׁ הַשָּׁנָה הָיָה,
יוֹם שְׁדִין כָּל הַנְּשָׁמוֹת עוֹבְרִים לְפָנָיו.

תֵּאָנָא, אָמַר רַבִּי יוֹסִי, אָנָּא חֲמִינָא לְרַבִּי עֲקִיבָא,
 שִׁשָּׁאל לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּבַר זֶה. אָמַר לִיה, עֲקִיבָא,
 סַק עֵינְךָ לְעִילָא, וְאֵת תִּיב גַּבְאִי, דְּהָא
 מְפָרֵשׁ כּוּלָא בְּמָה דְאִמְרָנָא. זְקַף עֵינׁוֹי, לְבַתֵּר
 אֲרַכִּין רִישֵׁיה, אָמַר, הָא עֲבַדְנָא כְּעוּבְדָא דְחַוּיָא,
 וְלֹא יִדְעָנָא. קָרִיב גַּבּוּי ר' אֱלִיעֶזֶר, וְלַחִישׁ לִיה,
 אָתָּא ר' עֲקִיבָא, וּנְשִׁיק יָדוֹי, וּבְכָה, וְאָמַר, כּוּלָא
 הוּא בְּמָה דְאִמְרַת בְּקַדְמִיתָא. זְקַפָּאן זְקִיפָן, תִּתְּאֵן
 תִּתְּאֵין, דְּלֹא יָכִיל קוּדְשָׁא בְּרִידָא הוּא בִּתְדִי
 שׁוֹתְפִין. (דף כה ע"א).

אָמַר ר' שְׁמַעוֹן, חֲזָה אָמְרָה, שְׁקַנְתָּה אִישׁ אֶת
 ה', שֶׁהוּא ה' הַמְּיֻחָד. וְהוּא קִלְקַל
 מַעֲשָׂיו, וְלֹא רָצָה לְעַמּוּד בְּדֶרֶךְ הַיֵּשֶׁר, חֲדָא הוּא

לשון הקודש

רבי אלעזר ולחש לו. בא רבי עקיבא,
 ונשק ידו ובכה, ואמר, הכל הוא כמו
 שאמרת בראשונה - מגביהים את
 הגבוהים, ומורידים את התחתונים,
 שאין הקדוש ברוך הוא יכול עם
 שתפים.

אמר רבי שמעון, חזה אמרה שקנתה
 איש את ה', שהוא ה' המיוחד, והוא
 קלל מעשיו ולא רצה לעמד בדרך
 הישר. זהו שכתוב (שם) ויצא קץ מלפני

והחטאת שהוא יכסוף לך שתעשה
 עברות. אתה תמשל בו - שלא יוכל
 לקטרג עמך.

למדנו, אמר רבי יוסי, אני ראיתי את
 רבי עקיבא ששאל את רבי אלעזר
 הדבר הזה. אמר לו, עקיבא, הרים עיניך
 למעלה, ואתה שב אצלי, שהרי הכל
 מפרש במה שאמרת. הרים עיניו, אחר
 כך הרבין ראשו. אמר, הרי עשיתי
 כמעשה הנחש ולא ידעתי. קרב אליו

דְּכַתִּיב, וַיֵּצֵא קִיָּן מִלְּפָנַי ה', יֵצֵא מֵאוֹתוֹ הַכֹּלֵל
שְׁאֲמַרָה אָמוּ.

וּבְשִׁבִיל כֶּךָ מָה כְּתִיב. וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ נֹד, שְׁהִיָּה
נֹד בְּאֶרֶץ. וְהוּא כְּמוֹ כֵּן עָשָׂה תְּשׁוּבָה,
כְּשֶׁהוֹדָה עַל חַטָּאתוֹ, וְקִבַּל עָלָיו עֲוֹנוֹ. דְּתַנִּינָן,
כֹּל הַמִּתְּוֹדֶה חַטָּאתָיו וּמִתְבַּיֵּשׁ מִהֶן מוֹחֲלִין לוֹ מִיָּד
עַל כָּל עֲוֹנוֹתָיו. הֲדָא הוּא דְּכַתִּיב, (משלי כח יג) וּמוֹדָה
וְעֹזֵב יְרוּחָם.

ר' חֵיָּיא אָמַר מִהֲכָא, וְהִתְוֹדָה עַל חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר
חָטָא, וְנֶאֱמַר וְנִסְלַח לוֹ. ר' יִיסָא אָמַר, אִין
דְּבַר בְּעוֹלָם עוֹמֵד בְּפָנַי הַתְּשׁוּבָה. קִיָּן נִגְזַר עָלָיו
נֶעַ וְנֹד תִּהְיֶה בְּאֶרֶץ, וּכְשֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה, פִּקַּע חֲחֲצִי.
דְּכַתִּיב, וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ נֹד, אֲבָל נֶעַ לֹא נֶאֱמַר.

תָּנִינוּ רַבָּנָן, עַל הַכֹּל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מוֹחֵל,
וְאִינוּ מוֹחֵל עַל כְּבוֹד שְׁמוֹ. וּמִי אִינוּ מוֹחֵל,

לשון הקודש

ה', יֵצֵא מֵאוֹתוֹ הַכֹּלֵל שְׁאֲמַרָה אָמוּ.
וּבְשִׁבִיל כֶּךָ מָה כְּתוּב? וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ
נֹד, שְׁהִיָּה נֹד בְּאֶרֶץ. וְהוּא כְּמוֹ כֵּן עָשָׂה
תְּשׁוּבָה, כְּשֶׁהוֹדָה עַל חַטָּאתוֹ וְקִבַּל עָלָיו
עֲוֹנוֹ. שְׁשִׁנִּינוּ, כֹּל הַמִּתְּוֹדֶה חַטָּאתָיו
וּמִתְבַּיֵּשׁ מִהֶן, מוֹחֲלִין לוֹ מִיָּד עַל כָּל
עֲוֹנוֹתָיו, זֶהוּ שְׁכִתּוּב (משלי כח) וּמוֹדָה וְעֹזֵב
יְרוּחָם.

שָׁנִינוּ רַבּוֹתֵינוּ, עַל הַכֹּל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא

וְהָרִי מִנְשָׂה מֶלֶךְ יְהוּדָה הַמִּיר כְּבוֹדוֹ שֶׁל מָקוֹם
בְּהַבְלִים. שְׂאֵי מִנְשָׂה, דְּהוּא בְּגִרְמִיָּה יָדַע דְּהַבֵּל
הוּא, וְלֹא שְׂאֵי לִיָּה עֵיקָר בְּלִבֵּיהּ, דְּבָרֵי ר' יְהוּדָה.
ר' שְׂמַעוֹן אֹמֵר, אִין לָךְ דְּבַר שְׂפַעוּלָם שְׂעוּמַד
בְּפָנֵי הַתְּשׁוּבָה כְּלָל.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מַאי דְּכָתִיב, וְאַחֹת תּוֹבֵל קִיֵּן
נְעֻמָּה. אֵלֶּא אָמַר רַבִּי יִצְחָק, צַדִּיקַת הַיְּתֵה,
וְנְעִימָה בְּמַעֲשֵׂיהָ. ר' אַבְהוֹ אָמַר, פְּשׁוּמוֹ שֶׁל
מֶקְרָא מוֹרָה, עַל ^(דף כה ע"ב) שְׁהֵיְתָה חֲכָמָה בְּמִלְאֲכַת
הַבְּרִזָּל, כְּמוֹ אַחִיָּה תּוֹבֵל קִיֵּן. מִשְׁמַע דְּכָתִיב, הוּא
הָיָה אָבִי כָּל חֵרֶשׁ נְחֻשֶׁת וּבְרִזָּל, וְאַחֹת תּוֹבֵל קִיֵּן
נְעֻמָּה, הוּא הוֹצִיא אוֹמְנֹת זוֹ, וְאַחֹתוֹ עֲמוּ. הָדָא
הוּא דְּכָתִיב, וְאַחֹת תּוֹבֵל קִיֵּן נְעֻמָּה, שְׁהֵיְתָה
בְּקִיָּאָה כְּמוֹתוֹ, וְאָמְרוּ וַאֲ"ו דְּוְאַחֹת מוֹסִיף עַל
הָעֵינִן שֶׁל מַעֲלָה.

לשון הקודש

וְאַחֹת תּוֹבֵל קִיֵּן נְעֻמָּה? אֵלֶּא, אָמַר רַבִּי
יִצְחָק, צַדִּיקַת הַיְּתֵה וְנְעִימָה בְּמַעֲשֵׂיהָ.
רַבִּי אַבְהוֹ אָמַר, פְּשׁוּמוֹ שֶׁל מֶקְרָא מוֹרָה
עַל שְׁהֵיְתָה חֲכָמָה בְּמִלְאֲכַת הַבְּרִזָּל כְּמוֹ
אַחִיָּה תּוֹבֵל קִיֵּן, מִשְׁמַע שְׂפַתוֹב הוּא
הָיָה אָבִי כָּל חֵרֶשׁ נְחֻשֶׁת וּבְרִזָּל, וְאַחֹת
תּוֹבֵל קִיֵּן נְעֻמָּה. הוּא הוֹצִיא אֹמְנֹת זוֹ,
וְאַחֹתוֹ עֲמוּ. זְהוּ שְׂפַתוֹב וְאַחֹת תּוֹבֵל

מוֹחֵל, וְאִינוּ מוֹחֵל עַל כְּבוֹד שְׂמוֹ. וְהָאֵם
אִינוּ מוֹחֵל, וְהָרִי מִנְשָׂה מֶלֶךְ יְהוּדָה הַמִּיר
כְּבוֹדוֹ שֶׁל מָקוֹם בְּהַבְלִים? שׁוֹנָה מִנְשָׂה,
שְׁהוּא בְּעַצְמוֹ יָדַע שְׁהַבֵּל הוּא, וְלֹא שֵׁם
אוֹתוֹ עָקָר בְּלָבוֹ – דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי
שְׂמַעוֹן אֹמֵר, אִין לָךְ דְּבַר פְּעוּלָם שְׂעוּמַד
בְּפָנֵי הַתְּשׁוּבָה כְּלָל.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מַה זֶה שְׂפַתוֹב (ש)

רַבִּי בָּא אָמַר, אֲפֹן שֶׁל שְׂדִים הִיָּתָה, וְהוֹלִידָה
 אוֹתָם. דִּהָא אִימָא דְאַשְׁמַדַּאי, מִלְכָּא דְשִׂידֵי,
 נַעֲמָה שְׁמָה. ר' יֶצְחָק בְּשֵׁם ר' יוֹחָנָן אָמַר, עַל שֵׁם
 יוֹפְיָה נִקְרְאת כָּךְ, וּמִמְנָה יָצְאוּ אוֹתָן דְּכִתִּיב כִּי
 טוֹבוֹת הֵנָּה, בְּמִרְאָה וּבִיּוֹפֵי.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, לָמָּה נֶאֱמַר בְּשֵׁת וַיּוֹלֵד בְּדַמּוֹתוֹ
 כְּצִלְמוֹ, וּבִקְוֹן וּבְהֶבֶל לֹא נֶאֱמַר. אָמַר לִיָּה
 ר' חִיָּיא, קוֹן וְהֶבֶל לֹא הָיוּ, אֲלָא לְאַחֲזָא רַמְיָא
 עֵילָאָה, וְרִזָּא יִקְרָא, וְלֹא אָתוּ לְאַתֵּי שְׁבָא עֲלֵמָא
 מְנַהוֹן. אֲבָל שֵׁת, לֹא אָתָא לְעֵלְמָא, אֲלָא
 לְאַשְׁתִּלְשָׁלָא עֲלֵמָא מִיְנֵיהּ, וּבְגִין כָּךְ אָמַר
 בְּדַמּוֹתוֹ כְּצִלְמוֹ.

תַּנְיָא חֲנוּךְ בֶּן יִרְדְּ צַדִּיק הָיָה, וְקִבֵּל עַל עַצְמוֹ
 לְהִרְשִׁיעַ. וְלִקְחוּ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא קוֹדֵם

לשון הקודש

וַיּוֹלֵד בְּדַמּוֹתוֹ כְּצִלְמוֹ, וּבִקְוֹן וּבְהֶבֶל לֹא
 נֶאֱמַר? אָמַר לוֹ רַבִּי חִיָּיא, קוֹן וְהֶבֶל לֹא
 הָיוּ, אֲלָא לְהִרְאוֹת רַמְיָו עֲלִיוֹן וְסוּד נִכְבָּד,
 וְלֹא בָּאוּ לִישֵׁב אֶת הָעוֹלָם מֵהֶם, אֲבָל
 שֵׁת לֹא בָּא לְעוֹלָם אֲלָא שִׁישְׁתִּלְשָׁל
 הָעוֹלָם מִמְּנוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ אָמַר בְּדַמּוֹתוֹ
 כְּצִלְמוֹ.

שְׁנַיִנוּ, חֲנוּךְ בֶּן יִרְדְּ צַדִּיק הָיָה, וְקִבֵּל עַל
 עַצְמוֹ לְהִרְשִׁיעַ, וְלִקְחוּ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא

קוֹן נַעֲמָה, שֶׁהִיָּתָה בְּקִיאָה כְּמוֹתוֹ. וְאִי
 שֶׁל וְאַחֲזָת מוֹסִיף עַל הַעֲגִין שֶׁל מַעֲלָה.
 רַבִּי בָּא אָמַר, אֲפֹם שֶׁל שְׂדִים הִיָּתָה,
 וְהוֹלִידָה אוֹתָם. שְׁהָרִי אִמּוֹ שֶׁל אֲשְׁמַדַּאי,
 מִלְכָּד הַשְּׂדִים, שְׁמָה נַעֲמָה. רַבִּי יֶצְחָק
 בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, עַל שֵׁם יוֹפְיָה
 נִקְרְאת כָּךְ, וּמִמְנָה יָצְאוּ אוֹתָן שְׁכֵתוּב
 (שם ה, א) כִּי טוֹבוֹת הֵנָּה, בְּמִרְאָה וּבִיּוֹפֵי.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, לָמָּה נֶאֱמַר בְּשֵׁת (שם ה, א)

זְמַנּוֹ, לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִמוֹ וְשִׂיתֵן לוֹ שָׂכָר טוֹב
לְעוֹלָם הַבָּא.

ר' אֶבְהוֹ אָמַר, אֲנִן תִּנְן, (בראשית כא יז) כִּי שָׁמַע
אֱלֹהִים אֶת קוֹל הַנְּעַר בְּאֲשֶׁר הוּא שָׁם. אִיכָא
דְּאָמְרִי בְּאֲשֶׁר הוּא שָׁם, שְׁהִיָּה צְדִיק בְּאוֹתָהּ שְׁעָה.
וּלְפִיכֵךְ שָׁמַע הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת אֶת קוֹלוֹ.

וְאֲנִן לֹא גִזְרִינָן הָכִי בְּמַתְנִיתִין, דְּהָא אָמַר רַבִּי
יְהוּדָה אָמַר רַבִּי יִצְחָק, לָמָּה נִתְגַּרְשׁ
יִשְׁמַעְעָל מִבֵּיתוֹ שָׁל אַבְרָהָם, וּמָה רָאָתָה שָׂרָה
שְׂאֵמְרָה גְרִישׁ אֶת הָאֵמָה הַזֹּאת וְאֶת בְּנָהּ, אֵלָּא
הָכָא כְּתִיב, (שם כא ט) וַתֵּרָא שָׂרָה אֶת בֶּן הַגֵּר
הַמִּצְרִית אֲשֶׁר יָלְדָה לְאַבְרָהָם מִצְחָק. אָמַר רַבִּי
יִצְחָק, אִין מִצְחָק אֵלָּא בְּעֵבוּדָה זָרָה. כְּתִיב הָכָא
מִצְחָק, וּכְתִיב הָתָם (שמות לב ו) וַיִּקְוֹמוּ לְצִחָק, מָה

לשון הקודש

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר רַבִּי יִצְחָק, לָמָּה גְרִישׁ
יִשְׁמַעְעָל מִבֵּיתוֹ שָׁל אַבְרָהָם, וּמָה רָאָתָה
שָׂרָה שְׂאֵמְרָה (בראשית כא) גְרִישׁ אֶת הָאֵמָה
הַזֹּאת וְאֶת בְּנָהּ? אֵלָּא כָּאֵן כְּתוּב (שם
ו) וַתֵּרָא שָׂרָה אֶת בֶּן הַגֵּר הַמִּצְרִית אֲשֶׁר
יָלְדָה לְאַבְרָהָם מִצְחָק. אָמַר רַבִּי יִצְחָק,
אִין מִצְחָק אֵלָּא בְּעֵבוּדָה זָרָה. כְּתוּב כָּאֵן
מִצְחָק, וּכְתוּב שָׁם (שמות לב) וַיִּקְוֹמוּ לְצִחָק.

קְדָם זְמַנּוֹ לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִמוֹ, וְשִׂיתֵן לוֹ
שָׂכָר טוֹב לְעוֹלָם הַבָּא.
רַבִּי אֶבְהוֹ אָמַר, אֲנִן שְׁנִינּוּ (שם כא) כִּי
שָׁמַע אֱלֹהִים אֶת קוֹל הַנְּעַר בְּאֲשֶׁר הוּא
שָׁם. יֵשׁ אוֹמְרִים בְּאֲשֶׁר הוּא שָׁם, שְׁהִיָּה
צְדִיק בְּאוֹתָהּ שְׁעָה, וּלְפִיכֵךְ שָׁמַע הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא אֶת אֶת קוֹלוֹ.
וְאֲנִן לֹא גִזְרִינּוּ כֵּךְ בְּמַשְׁנָה, שְׁהִרִי אָמַר

לְהֵלֵךְ עֲבוּדָה זָרָה, אִף כִּאֲפֵן עֲבוּדָה זָרָה. וּבְתֵהִיא
שִׁעְתָּא רְשָׁע תְּהוּ, אִם כִּינ בְּמֵאִי נֹקִיִּים בְּאֲשֶׁר
הוּא שָׁם.

אַלְא מִתְהוּא דְגִזְרֵנָּא בְּמִתְנִיתִין דִּילָן, דְּאָמַר רַבִּי
יְהוּדָה, אִין בֵּית דִּין שָׁל מַעְלָה דְנִין אֶת
הָאָדָם, עַד שְׂיִהִיָּה בְּן עֶשְׂרִים שָׁנָה. וּבֵית דִּין שָׁל
מִטָּה, מִתְלִיִּסַר שָׁנִים וְלִמְעָלָה. וְיִשְׁמַעְאֵל בְּתֵהִיא
שִׁעְתָּא, לֹא הָוּה בַּר עֶשְׂרִים שָׁנָה, וְלִפְיֻכְךָ לֹא
דְנוּהוּ, דְהָא רָאוּי הָיָה לְעוֹנָשָׁא, אַלְא דִּיּוֹמוּהִי הוּא
דְלָא חִיבוּהוּ, וְהִינּוּ דְכִתְיִב, בְּאֲשֶׁר הוּא שָׁם,
בְּיוֹמִין דְהוּא שָׁם.

אָמַר רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, וְהָא חֲזִינָן רַבִּינָא דְלִיתִיה בַּר
עֶשְׂרִים, וְהוּא טַב וְקוֹרָא וְשׁוֹנָה וּמֵת, מֵאֵן
סְלִיק לִיה מַעְלָמָא. אִי תִימָא בְּחֻבִיָּה דְאִבּוּהָ. לֹא.

לשון הקודש

בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה לֹא הָיָה בְּן עֶשְׂרִים שָׁנָה,
וְלִפְיֻכְךָ לֹא דְנוּהוּ, שְׁהַרִי הָיָה רָאוּי
לְעוֹנָשׁ, אַלְא שְׂיָמִין הֵם שְׁלֹא חִיבוּהוּ
וְהִינּוּ מַה שֶּׁפְּתוּב בְּאֲשֶׁר הוּא שָׁם, בְּלָמִים
שֶׁהוּא שָׁם.

אָמַר רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, וְהַרִי רָאוּנוּ עָלַם
שְׂאִינוּ בְּן עֶשְׂרִים, וְהוּא טוֹב וְקוֹרָא
וְשׁוֹנָה וּמֵת. מִי סִלַּק אוֹתוֹ מִן הָעוֹלָם? אִם

מִה לְהֵלֵךְ עֲבוּדָה זָרָה – אִף כִּאֲפֵן עֲבוּדָה
זָרָה. וּבְאוֹתָהּ הַשָּׁעָה הָיָה רְשָׁע, אִם כִּי,
בְּמַה נִּבְאָר (ש) בְּאֲשֶׁר הוּא שָׁם?

אַלְא מֵאוֹתוֹ שֶׁפְּסֻקְנוּ בְּמִשְׁנֵה שְׁלָנוּ,
שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִין בֵּית דִּין שָׁל
מַעְלָה דְנִים אֶת הָאָדָם עַד שְׂיִהִיָּה בְּן
עֶשְׂרִים שָׁנָה, וּבֵית דִּין שָׁל מִטָּה –
מִשְׁלֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנִים וּמַעְלָה. וְיִשְׁמַעְאֵל